

Ποντιακή ήχώ - τής Πανελληνίου Ένώσεως Ποντιακών Σωματείων από
τὴν Υ.Ε.Ν.Ε.Δ.Βορ. Ἑλλάδος.

Βιπομπή 16 (29-5-1974 -)

..... Σ Η Μ Α
9

Ἀκούτε τὴ λαογραφικὴ ἐκπομπὴ τῆς Πανελληνίου Ένώσεως Ποντιακῶν Σωμα-
τείων - Ποντιακή ήχώ - ποὺ γράφει καὶ ἐπιμελεῖται ὁ Στάθης Βόσταθιάδης.
Στὴ λύρα ὁ Γιωργούλης Λουλουμτζίδης. Συμμετέχει χορωδία ὑπὸ τὴν διεύ-
θυνση τοῦ Χρυσάνθου.

..... τὸ σῆμα σβῆνει

Σάν σήμερα, πρὶν ἀπὸ 521 χρόνια....

- 29 Μαΐου 1453...

Ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος " Τρίτη ", ἡ ἑλληνικὴ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία, ὕστε-
ρα ἀπὸ ἔνδοξο βίω ὑπερχιλίων ἐτῶν, ἀντικρυζε τὴν καταστροφὴ. Οἱ πορθηταὶ
στάθηναν μπροστά στίς πύλες τῆς πρωτεύουσας τοῦ ἑλληνισμοῦ, τῆς βασιλι-
σας τῶν πόλεων τῆς Οὐκουμένης. Καὶ ἡ πόλη τῶν ὀνείρων τοῦ Γένους, ἡ Κων-
σταντινούπολη, δὲν ἀρνήθηκε τὴν μάχη τῆς τιμῆς στὴν κρίσιμη ὥρα μὲ τὸν
χάροντα πάνω στὸ χάλκινο ἀλάτι. Μὲ πολέμαρχο τὸν ^{Σιλογάρη} βασιλιά τῆς πολέμησε
" χωρὶς ἐλπίδα " καὶ ἔνωσε βαθειά μέσα στὴν ἑλληνικὴ ψυχὴ τῆς " ν'
αὐξάνει ἡ δύναμὴ τῆς στὴν ἄκρα ἀπελπισία ". Καὶ συνέβησαν ὅλα τοῦτα....

- Τὴν πόλιν ὄντες ὄριζεν ὁ Ἕλλην Κωνσταντῖνον.

Πάνω ἀπὸ τὰ ἐλεύθερα ἀκόμη κάστρα τῶν μεγαλοκομνηνῶν τῆς Τραπεζοῦντος
ἡ ποντιακὴ μοῦσα ἐθρήνησε τὴν ἐθνικὴ συμφορὰ μὲ τρόπο συγκλονιστικὸ.

(τὸ πρῶτο ἡμιστιχο σὲ τραγοῦδι καὶ τὸ δεῦτερο ἡμιστιχο σὲ τραγοῦδι
καὶ λύρα μαζὶ. - ἀκολούθως ὀλοκλήρο τὸ ἄσμα μὲ τὴν χορωδία)

- Ν' ἀηλί ἐμᾶς καὶ βάρ' ἐμᾶς, οἱ τοῦρκ' τὴν πόλ' ἐπαίραν.

..... ΛΥΡ - ΤΡΑΓ
10

Ἡ αὐτοκρατορία τῶν Κομνηνῶν μὲ πρωτεύουσα τὴν Τραπεζοῦντα, ὅπως εἶναι
γνωστὸ, διαλύθηκε μετὰ ἀπὸ 8 χρόνια ἀπὸ τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ὅμως, τὸ νόμω ἀνεξάρτητο βασίλειο τοῦ Πόντου αἰσθανόταν πάντοτε ὡς ἀ-
ναπόσπαστο ἐθνικὸ τμῆμα τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ ποντιακὴ μοῦ-
σα ταυτίζει ἀπόλυτα τίς δύο ἐθνικὲς συμφορές, τὴν πτώση τῆς Κωνσταντι-
νουπόλεως καὶ τῆς Τραπεζοῦντος μετὰ ἀπὸ 8 χρόνια.

Ψάλλει ή ποντιακή μουσα τήν συμφορά. Ύμνεϊ τόν ήγέτη καί καυτηριά-
ζει τούς ανάξιους συνεργάτες του. Ο Έλλην Κωνσταντίνου κατά τήν
κρίσιμη στιγμή....

- Είχεν πορτάρους δίκλοπους κι' αφέντους φοβετσιάρους,
άτοιν κι' έκριναν δίκαια κι' έδώκαν τά κλειδιά.

Μέ τρόπο δραματικό γίνεται στήν ποντιακή ποίηση ή περιγραφή τής έ-
θνικής συμφοράς...

- Έναν πουλιν, μαύρον πουλιν έβγαίν' από τήν πόλην,
μηδέ σ' άμπέλια κάθεται, μηδέ σά περιβόλια,
έπηνε καί έκόνεφεν σ' άγία-Σοφίας τήν πόρταν.

. Λ Υ Ρ Α (σέ υπόκρουση)

Τό Έναν τό φτερούλν' άθε σό αίμαν βουτεμένον,
καί σ' άλλο τό φτερούλν' άθε χαρτί βαστά γραμμένον,
άτό κανελε κι' αναγνώθ', κανελε κι' ξερ' ντό λέει,
ούτε κι' ο Πατριάρχης μου μέ όλους τούς παπάδες.

Πουλι φέρνει τό μήνυμα τής καταστροφής. Όμως, τό πουλι είναι άλαλο.

Γραφή άγία τό μήνυμα.

Θέλημα Θεού ή πόλις νά τουρκέψη. Γι' αυτό άκριβώς, μονάχα μία άδολη παιδι-
κή ψυχή μπορεϊ καί πλησιάζει τό γραπτό ούράνιο μήνυμα. Όλοι οι άλλοι
είναι άμαρτωλοι....

- Κι' Έναν παιδιν, καλόν παιδιν έρχεται κι' αναγνώθει.
- Ν' άηλι έμάς καί βιά έμάς, πάρθεν ή Ρωμανία.

. ή Λ Υ Ρ Α σταματά

Πέφτει, ή Κωνσταντινούπολη κι' αυτή ή Τραπεζούντα. Όμως, ή ελληνική ψυχή
δέν υποδουλώνεται. Στήν ένδοχώρα του Μόντου οι πολέμαρχοι συνεχίζουν τήν
άντισταση.

- Έρθεν ο τούρκιον ο κακόν κι' εκόνεφεν σήν χώραν,
τ' όμάλια τούρ'ικε έγόμεσαν καί τά βουνά λεβέντους.

. Λ Υ Ρ Α (σέ υπόκρουση - ήρωϊκό)

- Καλώς, έρθές τουρκόπουλον, καλώς κι' άπ' όθεν έρθες;
Κι' αν έρθες για φαΐν, ποτήν, έσέν φαγοησιζω,
κι' αν έρθες για τήν συντεκνιάν, έσέν συντεκνον φτάγω,
κι' αν έρθες για τόν πόλεμον, έβγα κι' άς πολεμούμε,
Κι' έσύ έβγαλ' γενίτσαρους κι' έγώ βγάλω κορβία.

Οι στίχοι περιγράφουν άμολούθως τή μάχη καί τά άποτελέσματά της.

Σὴν ἔμπαν χιλ' τς ἐσκότωσεν, σὴν ἔβγαν' τρεῖς χιλιάδες,
καὶ σὰ κλωθογυρίσματα τ'ς ἐλύγαν τὰ κουμπία τ'ς,
κι' ἐφάνθαν τὰ χρυσόμηλα τ'ς τὰ λινοσκεπασμένα,
κι' ὁ τούρκιον ὁ γενίτσαρον φιλὴν φωνὴν ἐβγάλει.

- Γυναίκεριον ὁ πόλεμον, γυναίκεριον ὁ κοῦρσοσ,
γυναίκεριον ἐν τῷ σπαθίῳ, ντὸ κροῦει τὰ παλληκάρια.

Ἡ ἐθνικὴ ἀντίστασις στὶς ὄρεινές περιοχές τοῦ Μόντου μὲ πολέμαρχους ἄνδρες καὶ γυναῖκες θὰ συνεχισθῇ ἐπὶ δεκάδες χρόνια. Οἱ ἀναμνήσεις ἀπὸ τὸ ἐνδοξο παρελθὸν δυναμώνουν τὸ κουράγιο καὶ στερεώνουν τὴ πίστη τῶν ἀγωνιστῶν.

. ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

Μετὰ τὴν ἄλωση ἡ ἀντίστασις ἔγινε κυρίως ἀπὸ ὑπερασπιστὰς διαφόρων κἀστρων. Στὸ ἐπόμενο τραγούδι γίνεται λόγος γιὰ ἓνα ἡρωϊκὸ κᾶστρο, ποῦ τοποθετεῖται στὴν περιοχή Ἄνω Ματσουθίας καὶ Ἀρδάσσης. Ὁ ἀκριβὴς προσδιορισμὸς τῆς θέσεώς του εἶναι δυσχερὴς. Τὸ κᾶστρο τοῦτο ἔπεσε τελικὰ μὲ σὴν προδοσία, καθὼς λέει, ἡ παράδοσις καὶ οἱ στίχοι τοῦ ἄσματος, ἀλλὰ καὶ καθὼς ἀπέδειξε ἡ ιστορικὴ ἔρευνα τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἀποστόλου Μαικαλοπούλου. Παλαιὸ ἦταν τὸ κᾶστρο, μεγάλο καὶ δυνατὸ. Γενναῖοι οἱ ὑπερασπισταὶ του. Ὅμως, ἀνάμεσά τους...

Ἦτον κι' ὁ σκῆλον ὁ Μαρθῆς τοῦ κᾶστρου παραδότες,

. ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

θηρλικὴ εἶναι ἡ ἀντίστασις καὶ γιὰ ἓνα ἄλλο κᾶστρο," τοῦ ἦλ' τὸ κᾶστρεν " Καὶ ἐδῶ γενίτσαροι πολεμοῦν...

Κι' οὐδ' ἐποροῦν νὰ παίρνα κι' οὐδ' ἀφήν' ατο.

Ὅμως, καὶ πάλιν μπαίνει στὴ μέση ὁ δόλος ἑνὸς ἀλλαξοπιστήσαντος ρωμοῦ.

Κι' ἓνας μικρὸς τουρκίτσος, ρωμιολύριςτος,
τὸ κᾶστρεν τριγυρίζει καὶ μοιρολογα,

Ὁ προδότης παρουσιάζεται μὲ γυναικεῖα περιβολὴ καὶ σὰν ἔγκυος. Οἱ ὑπερασπισταὶ τοῦ κᾶστρου ἀκούοντας τὰ βογγητὰ της ἐξαπατῶνται καὶ ἀνοίγουν τὴν καστροπορτα. Εἰσορμοῦν τότε οἱ γενίτσαροι καὶ καταλαμβάνουν τὸ κᾶστρο.

. ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

Μὲ τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Ἐραπεζοῦντος ἡ ἐλληνικὴ φυχὴ δέχτηκε μιὰ κατάστασις. Ὅμως, οὐδέποτε ἔχασε τὴν πίστη της γιὰ τὴν

ανάσταση. Η μούσα του ποντιακού λαού, ενώ φάλλει την τραγική συμφορά, δραματίζεται ταυτόχρονα την ανάσταση.

- 'Απ' ούρανοῦ κλειδίον ἔρθεν σ' ἁγία-Σοφιάς τήν πόρταν.
Χρόνια ἔρθαν κι' ἐπέρασαν, καιροί ἔρθαν κι' ἐδέξαν,
κι' ἐχάσαν τ' ἀνοιγάρν' ἄθε, κι' ἐπέμνεν κλειδωμένον.

Η πόρτα τῆς Ἁγία-Σοφιάς εἶναι ἡ μεγάλη πύλη τοῦ ἑλληνισμοῦ. Ἐκλείσει μέ τό ἴδιο τό χέρι τοῦ Θεοῦ.

Περνοῦν χρόνια καί καιροί. Η κλειδωμένη πόρτα τῆς Ἁγία-Σοφιάς δέν ἀνοίγει. Δέν ἀνοίγει οὔτε τό 1821. Καί ὁμως, ἡ λαϊκή πίστη ὅτι θά ἀνοίξει διάπλατα ἡ μεγάλη πύλη τοῦ ἑλληνισμοῦ εἶναι ἀκλόνητη. Τό χέρι ποῦ τήν ἐκλείσει, πάλι θά τήν ἀνοίξει.

- Θέλ' ἀπ' οὔρανοῦ μάστοραν καί ἀς σὴν γῆν ἐργάτεν.

Ο μάστορας ἀπό τόν οὐρανό εἶναι ὁ Θεός. Ο ἐργάτες ἀπό τή γῆ εἶναι ὁ Ἕλληνας. Ο πρῶτος θά εὐλογήσῃ τήν ἁγία-ῶρα. Ο δεύτερος θά ἀγωνισθῆ.

" Σὺν Ἀθηνᾶ καί χεῖρα κίνει ".

Ο δραματισμός...

- Ἡ Ρωμανία ἄν πέρασεν, ἀνθεῖ καί φέρει κι' ἄλλο.

Στηρίζεται σέ ρεαλιστική βάση.

Ο νοῦς γυρίζει πίσω. Θυμᾶται τοῦς θρόλους.

- Ἐπαῖραν τό βασιλοσκάμ' κι' ἔλλάεν ἀφεντία,
μοιρολογοῦν τᾶ ἐμιλησιᾶς, κλαῖγνε τᾶ μαναστήρια,
κι' ἄ-Γιάννες ὄχρυσδοτομον κλαῖει καί δερνοκοπᾶται.
- Μὴ κλαῖς, μὴ κλαῖς ἄ-Γιάννε μου καί μὴ δερνοκοπάσαι,
ἡ Ρωμανία ἄν πέρασεν, ἀνθεῖ καί φέρει κι' ἄλλο.

. ΔΥΡ - ΤΡΑΓ

Οἱ πόντιοι, ὅπως καί ὅλοι οἱ Ἕλληνες, δέν θά ξεχάσουν ποτέ τό βλα τοῦς ἐθνικοῦς θρόλους. Εἶναι οἱ πόντιοι " Τραντέλλενοι " μέ ἀκεραία τήν ἐθνική καί ἱστορική τους συνείδηση.

. ΔΥΡ - ΤΡΑΓ

Ἐδῶ τελειώνει ἡ ἐπιτομή μας, ποῦ ἦταν σήμερα ἀφιερωμένη στοῦς θρόλους καί στίς παραδόσεις γιά τό πάρσιμο τῆς ἡδύτης καί τῆς Ρωμανίας.

. Σ Η Μ Α

Ἀκούσατε τή λαογραφική ἐπιτομή τῆς ἡνελλήνου ἑνώσεως Ποντιακῶν Σωματείων - Ποντιακή ἠχώ - ποῦ γράφει καί ἐπιμελεῖται ὁ Στάθης Εὐσταθιάδης. Στή λύρα ὁ Γιωργούλης Κουγιουμτζίδης. Ἐλαβε μέρος χορωδία ὑπό τήν διεύθυνση τοῦ Χρῦσανθοῦ.

Ο Διευθυντής Συμβολαιογράφου
Συμ. Π.Ε.Π.Σ

[Handwritten signature]